

Nhà văn Duyên Anh, chọc trời khuấy nước

Viên Linh

Posted on 14.07.2012 by litviet

Duyên Anh (1935 – 1997)

Nhà văn nhà báo Duyên Anh (1935-1997) là khuôn mặt khó vẽ nhất trong những chân dung văn nghệ sĩ nổi tiếng sau 1954 tại miền Nam. Cuộc sống và cái chết của cây bút nòng cốt của tuần báo Con Ong gây nhiều xung đột, hành trình văn chương của tác giả Hoa Thiên Lý (tác phẩm đầu tay, Sài Gòn) tạo nhiều mâu thuẫn, trong khi ấy, ông là nhà văn có nhiều tác phẩm xuất bản nhất (trên 50 nhan đề sách trước 75), là người có nhiều độc giả nhất, và mặt khác, là cây bút gây nhiều thảo luận nhất trong các giới. Con người ấy lại là chủ nhiệm một tờ báo thiếu niên, tờ Tuổi Ngọc, viết truyện cho lớp choai choai: Tuổi Mười Ba (1969), Dzũng Đa Kao (1966), Ngày Xưa Còn Bé (1968), và viết về thế giới hè phố, những nhân vật bị coi là côn đồ, du đãng; đến khi ra hải ngoại, 1983, lại trở thành tác giả của những vấn đề thời thế, viết về cộng sản, về chế độ cầm quyền trong nước: Một Người Tên Là Trần Văn Bá (1985), Một Người Nga Tại Sài Gòn (1985), Nhà Tù (1987), Trại Tập Trung (1988), và cuốn hồi ký văn nghệ Nhìn Lại Những Bến Bờ (1988). Viết về Duyên Anh cũng giống như đụng vào một bầy ong, chạm vào một tổ kiến, mà con ong cái kiến ấy lại chính là các tác phẩm của ông. Nhiều vô kể và ồn ào vô kể. Tháng 2, 2012 này là ngày giỗ thứ 15 của tác giả Điều Ru Nước Mắt (1965), tôi sẽ viết về ông như viết về một đồng nghiệp, một người bạn, qua vài kỷ niệm riêng tư.

Duyên Anh tên khai sinh là Vũ Mộng Long, người Thái Bình, sinh ngày 16.8.1935, năm 1954 bỏ gia đình lớn, di cư vào Sài Gòn một mình, sinh sống trong ngành thông tin thuộc bộ thông tin. Khi gần 30 tuổi anh mới xuất bản tác phẩm đầu tay nhan đề Hoa Thiên Lý. Hôm ấy nhân đến thăm một người bạn làm báo cư ngụ ở khu Bùi Viện, gần ngã tư Cống Quỳnh, Nguyễn Cư Trinh, đang đi xăm xăm tôi bị chặn lại trên hành lang và tác giả Duyên Anh tặng tôi cuốn sách của anh. Đó là lần đầu chúng tôi gặp nhau. Trước đó khoảng năm bảy năm, anh sống ở Trảng Lớn, Tây Ninh, như anh kể chi tiết trong cuốn hồi ký: "Tôi dẫn cô Hiên đi trên hương lộ đi ra thị xã Tây Ninh (...) Cô Hiên và tôi đang sống và bây giờ là 1956 (...) Tôi ở Trảng Lớn hơi lâu rồi. Giữa tôi và sinh hoạt văn nghệ, báo chí Sài Gòn hoàn toàn xa lạ. Văn nghệ ví như đất thánh. Mà tôi, kẻ ngoại đạo. Tôi ôm mộng trở thành nhà văn cũng giống những kẻ tưởng mình sẽ câu được trăng sao in hình trên mặt nước" (Nhìn Lại Những Bến Bờ, 202- 203).

Tuy viết thế mà chỉ ít lâu sau, chàng trẻ tuổi đột ngột bỏ cô Hiên, vì muốn một cuộc sống bay bổng hơn một cảnh đời bình dị. Không rõ hư hay thật, cuốn hồi ký kể lại chuyện Vũ Mộng Long đang ôm đàn hát (đàn của ty thông tin Trảng Lớn), thì một ông thầy bán thuốc sán lái chạy xe ngang qua. Nghe tiếng hát chàng, ông ta vào làm quen, rủ chàng

hãy đi theo ông ta, dùng tiếng hát mưu sinh đây đó, sống cuộc đời tự do nay đây mai đó, hơn là chôn chân ở một xóm quê. Nghe lời rủ quyến, chàng bỏ cô thôn nữ đi theo tay bán thuốc dạo. Nhưng chỉ hơn 4 tháng sau, hai người chia tay vì sứ mệnh: ông bán thuốc chính là một nhân vật đảng phái quốc gia ở miền Trung, bị mật vụ của ông Ngô Đình Diệm truy nã, đang đi kết hợp lại các đồng chí chống Diệm và chống cộng sản, còn Vũ Mộng Long trở về Sài Gòn, quyết đi vào văn nghệ. Trong đoạn hồi ký này, xuất bản vào năm 1988, Duyên Anh đã vô tình báo trước cái chết thảm của mình vào chín năm sau. Vẫn là trên bước đường bán thuốc dạo (kéo dài bốn tháng 13 ngày), hai thầy trò đàm đạo đủ chuyện nhân sinh, triết lý, đạo đức, chính trị, và một hôm thầy bảo trò: “Mày mâu thuẫn với chính mày. Mày sẽ trở thành con người tổng hợp trí nhớ, trí tuệ, trí khôn và trí ngu. Rốt cuộc, mày là đũa đối địa, nghịch thiên, chung thân bất mãn, chồng chất oan khiên. Mày sẽ giống Nễ Hành [một tay thuyết pháp trong truyện Tàu] không chết bởi tay Tào Tháo, Lưu Biểu, mà bị bêu nhục bởi đám vô lại Hoàng Tổ” (Nhìn Lại Những Bên Bờ, 222).

Tám chín năm sau, trong khi đang đi trong khu tiệm sách Tú Quỳnh trên đường Bolsa, Quận Cam, Duyên Anh bị đánh bởi một bàn tay sắt. Theo lời của một họa sĩ nhân chứng ngồi trong tiệm ăn Ngân Đình gần đó, Duyên Anh đang đi, có hai kẻ từ phía sau tiến đến gần, lên tiếng gọi. Duyên Anh ngoái cổ lại xem là ai, thì một bàn tay sắt vung lên, đánh một cái gọn vào thái dương anh. Chỉ một cái, rồi người đó và kẻ đồng hành đi thẳng ra đường Bolsa, khuất sau một góc nhà về phía đường Bushard, biến mất. Duyên Anh bất tỉnh, được đưa vào bệnh viện. Vì định cư ở Pháp, anh không có bảo hiểm sức khỏe ở Mỹ, nên được đưa lên máy bay về Pháp. Cú đánh đã khiến nạn nhân tê liệt nửa người, sau này phải tập viết bằng tay trái. Anh từ trần ngày 6 tháng 2.1997 tại Paris. Vụ ám hại Duyên Anh đã tốn nhiều giấy mực, và nước bọt, khi dư luận đặt các giả thuyết ai muốn giết nhà văn? Việt cộng, tư thù cá nhân, hay một tổ chức kêu gọi kháng chiến, như câu văn có linh anh viết từ nhiều năm trước, viết ở trên: “Mày sẽ giống Nễ Hành, chết bởi tay Hoàng Tổ.”

Văn chương của một tác giả nhà nghề, viết cách gì đi nữa cũng hàm chứa tâm thức và thái độ đối với cuộc sống. Riêng về Duyên Anh, người viết bài này còn nghĩ rằng văn thơ anh là vũ khí của anh. Một hai năm sau cuộc đảo chính 1.11.63, hai tướng Trần Văn Đôn, Tôn Thất Đính, lúc ấy đang là nghị sĩ Thượng Viện, xuất bản nhật báo Công Luận, Duyên Anh phụ trách trang trong, có mang tôi vào làm việc một thời gian, trong khi tôi đang viết truyện dài đăng báo từng kỳ nhan đề Cuối Cùng Em Đã Đến cho báo này. Anh cũng nói với ông Tướng Đính để một mục cho Mai Thảo, lấy tên là “Nhận Đường.” Đến giờ giao bài, Mai Thảo không viết được, chúng tôi bàn nhau và thỏa thuận hôm đó tôi phải viết thế, nhưng không ký tên, làm như bài đó do Mai Thảo viết. Sau này mục “Nhận Đường” xuất hiện hàng tuần trên tờ tuần báo Khởi Hành do tôi làm thư ký tòa soạn. Tháng nào đi cắt tóc ở đường Gia Long, Duyên Anh cũng kéo tôi đi cùng, nói đủ thứ chuyện đời.

Thân Duyên Anh từ niên thiếu có nhà thơ Vũ Bằng Đình, giám đốc báo chí phủ tổng thống, hiện là chàng duy nhất còn sống trong tám chàng nhà quê tỉnh Lúa (Thái Bình), năm 1950 rủ nhau dinh tề vào Hà Nội. Bằng Đình làm bài thơ có đoạn như sau về bạn: “Duyên Anh văn sĩ Vũ Mộng Long/ Bút sắt vườn hoang lúc thẳng cong/ Chúng bản ông tha hồ viết nhảm/ Lâu đài công lý ngu lâu không (“Thái Bình Bát Mẻ,” Khởi Hành hải ngoại, 2011). Mấy chữ “lâu đài công lý” ngoài nghĩa bóng, còn nghĩa thật: nhà Duyên Anh tại Sài Gòn là một tòa biệt thự khá sang có sân có vườn ngay trên đường Công Lý, là con đường xe hơi cấm cờ quốc gia qua lại mỗi khi đưa đón quốc khách giữa phi trường Tân Sơn Nhất và Dinh Độc Lập.

Để kết thúc bài viết nhớ bạn ngẩn ngui này, mời độc giả đọc một đoạn thơ của chính tác giả cuốn truyện Nặng Nợ Giang Hồ:

“Tôi khôn lớn ở Sài Gòn
Biết thấm nỗi buồn sau mỗi cơn chính biến
Chưa hề đi lính
Nhưng bạn thân chết trận dần mòn ...
Em ơi chiều ba mươi tháng tư
Tâm hồn tôi chít mảnh khăn xô
Tôi đứng giữa hoàng hôn nào đó
Như ngày xưa ngày xưa bé nhỏ
Đếm xác người chết đói ngổn ngang
Ồi xác ngày xưa
Hôm nay súng ngắn súng dài mũ sắt quân trang
Nằm rên rĩ dưới dép râu cộng sản ...
Tôi đã đến vùng Orange County
Của Hiệp chúng quốc Hoa kỳ
Và cần thiết thơ tôi tuyên chiến
(...)
Thứ thơ văn tô móng tay khi dân tộc đói nhăn răng
Thơ văn nhầy nhựa môi son
Vênh vang trưng diện ...
(...)
Tôi làm thơ không giống trống phát cờ
Tôi làm thơ vì công bằng lẽ phải
Thơ nâng niu nỗi khổ mủ sưng
Thơ vuốt ve niềm hiu quạnh quê hương ...
Thơ tôi sẽ tiết kiệm giùm nước mắt
Sẽ lái gấp trăm trương mục nộ cười□”

(“Nhân Danh Tất Cả Những Gì Tôi Biết”)

Viên Linh

(Khởi Hành, số tháng 5 & 6, 2012. Đăng lại với sự đồng ý của tác giả)

Nguồn: <https://litviet.wordpress.com/2012/07/14/vien-linh-nha-van-duyen-anh-choc-troi-khuay-nuoc/>

www.vietnamvanhien.org

